

Comparative Legilinguistics

vol. 31/2017

DOI : <http://dx.doi.org/10.14746/cl.2017.31.7>

ŹRÓDŁA WIEDZY TŁUMACZA W PRZEKŁADZIE NIEMIECKIEGO WYROKU SĄDOWEGO A POPRAWNOŚĆ TRANSLATU

JUSTYNA SEKUŁA

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie

Instytut Neofilologii – Filologia Germańska, Katedra Języko-
znawstwa Niemieckiego

ul. Studencka 5, 31-116 Kraków

se.justyna.kula@gmail.com

Abstrakt: W niniejszym artykule omówiono wady i zalety wykorzystywania wybranych źródeł wiedzy tłumacza (słowników, tekstów paralelnych oraz zasobów internetowych) w przekładzie, przedstawiono wyniki eksperymentu z zakresu dydaktyki przekładu specjalistycznego i płynące z niego implikacje praktyczne dla prowadzenia zajęć z przekładu specjalistycznego oraz kształcenia u adeptów zawodu tłumacza umiejętności efektywnego wykorzystywania dostępnych źródeł wiedzy podczas tłumaczenia tekstów prawniczych – wyroków sądowych.

Słowa kluczowe: źródła wiedzy tłumacza, przekład specjalistyczny, eksperyment dydaktyczny, wyrok sądowy

SOURCES OF A TRANSLATOR'S KNOWLEDGE IN TRANSLATION OF A GERMAN JUDGEMENT AND CORRECTNESS OF THE TRANSLATION

Abstract: This article discusses the advantages and disadvantages of the use of selected sources of the knowledge of translator (dictionaries, parallel texts and online resources) in translation, the results of the experiments in the scope of specialized translation teaching and the practical implications resulting for carrying out classes of specialist translations and educating translators of the ability to make effective use of the available sources of knowledge when translating legal texts – court judgments.

Key words: sources of a translator's knowledge, specialized translation, teaching experiment, judgement

EINSATZ VON HILFSMITTELN BEIM ÜBERSETZEN VON EINEM DEUTSCHEN GERICHTSURTEIL VS. DIE KORREKTHEIT DER ÜBERSETZUNG

Abstract: In diesem Beitrag werden Vorteile und Nachteile bestimmter Hilfsmittel (Wörterbücher, Paralleltexte und Internetquellen) beim Übersetzen besprochen. Die Autorin des Beitrags stellt Ergebnisse eines Experiments dar, das die Fachübersetzungs-Didaktik betrifft. Ferner werden die sich aus diesem Experiment ergebenden praktischen Implikationen für Fachübersetzungsunterricht diskutiert. Außerdem wird auch ihr Einsatz bei der Ausbildung von angehenden Übersetzern präsentiert, um ihnen zu zeigen, wie man die gegebenen Hilfsmittel beim Übersetzen von Rechtstexten (Gerichtsurteilen) effektiv einsetzen kann.

Schlüsselwörter: Hilfsmittel beim Übersetzen, Fachübersetzung, Experiment, Gerichtsurteil

Wstęp

Praca współczesnego tłumacza znacząco różni się od tej, którą wykonywali tłumacze jeszcze na początku lat 90. Tłumaczenia sporządzane były wówczas na maszynie do pisania, a tłumacze bardziej niż na ułatwieniu swojej pracy dzięki wynalazkom techniki musieli bazować na

własnej wiedzy i własnych umiejętnościach. Sytuacja tłumaczy zmieniła się wraz z wiekiem XX – wprowadzeniem takich wynalazków techniki jak komputer czy internet. Oczywiście towarzyszący nam współcześnie postęp techniczny nie oznacza, że tłumacz może czuć się zwolniony z konieczności bycia profesjonalistą w swoim fachu, niemniej jednak zakres źródeł wiedzy, na których może bazować podczas wykonywania tłumaczenia, znacznie się poszerzył.

Współczesny tłumacz dysponuje zarówno słownikami mono- i bilingwalnymi w tradycyjnych wersjach papierowych, jak i elektronicznych, dostępem do internetu i szerokimi możliwościami, jakie daje on tłumaczowi – chociażby szybkiej konsultacji tłumaczenia z ekspertami dziedzinowymi, innymi tłumaczami, czy też dostępu do tekstów paralelnych. Nawet najbardziej nowoczesne technologie nie są jednak w stanie zastąpić procesów myślowych wykonywanych przez tłumacza podczas tłumaczenia, posiłkując całą wiedzę z różnych dziedzin, którą tłumacz zdobywa przez lata praktyki tłumaczeniowej. Technologie te mogą wesprzeć tłumacza w wykonywaniu jego pracy, jeśli tylko nie zatraci się on w łatwości dostępu do informacji, będzie wobec nich czujnie krytyczny i zachowa ufność we własne umiejętności oraz własną wiedzę. Niestety, pęd, jaki towarzyszy dzisiejszemu życiu zawodowemu i rosnące wymagania rynkowe bardzo często powodują, że szybkość w dostępie do informacji usypia czujność tłumacza wobec wiarygodności źródeł, na których bazuje. Podwójnie groźna wydaje się być to sytuacja w przypadku adeptów zawodu tłumacza, którym brak doświadczenia zawodowego oraz często pogłębionej wiedzy dziedzinowej. Znajdując się pod presją czasu, wykorzystują oni niekiedy dostępne im pomoce bez krytycznego spojrzenia na poprawność merytoryczną zawartych w nich informacji. Na ile zatem pomocne, a na ile groźne dla adeptów może być korzystanie z wybranych źródeł wiedzy? Jakie są ich wady i zalety oraz w jakim stopniu ich wykorzystanie podczas przekładu tekstu specjalistycznego – niemieckiego wyroku sądowego – wpływa na poprawność merytoryczną i językową przekładu?

Wady i zalety słowników jako źródeł wiedzy tłumacza

Trudno jest wyobrazić sobie pracę tłumacza bez możliwości skorzystania z bardzo dobrego słownika monolingwalnego języka wyjściowego,

słownika monolingwalnego języka docelowego, czy też słownika bilin-gwalnego. Jak twierdzi A. Dębski (2006: 35), słownik traktować należy (myśląc zarówno o osobach uczących się języka niemieckiego, tłumaczach, jak i wybitnych fachowcach) jako jedyną, zawsze dostępną podporę, która jest niepodważalnym autorytetem i ostateczną instancją odwoławczą, zwłaszcza w kwestiach spornych. Tłumaczenie jest czynnością, która opiera się na wiedzy eksperta. Nie jest on jednak w stanie posiadać całej wiedzy językowej i wiedzy o świecie, która potrzebna jest w tłumaczeniu różnych typów tekstów. A. Dębski (2006: 34) stwierdza nawet „że tłumaczenie jako dziedzina aktywności człowieka nie może istnieć bez słowników.” Wobec słowników jako źródeł wiedzy autor nie pozostaje jednak zupełnie bezkrytyczny. Mówiąc o ich wadach, zalicza do nich m.in. (Dębski 2006: 34 i n.):

- nieaktualność słowników bilingwalnych, które nie są w stanie nadążyć za rozwojem słownictwa;
- brak aktualności terminologicznej;
- ich przestarzałość koncepcyjną – mają one charakter kodyfikacyjny, oparte są na niejasnych do końca kryteriach, co ogranicza ich przydatność;
- konieczność żmudnego poszukiwania ekwiwalentów również w pozostałych źródłach wiedzy językowej, ponieważ niekiedy słowniki zawodzą;
- brak opracowań na temat techniki ich stosowania.

Ł. Iluk (2016: 198) przeprowadził eksperyment translacyjny, który miał na celu przekonanie studentów, że tłumaczenie przy użyciu słowników, bez posiadania wiedzy na temat sposobu utekstowania materii prawnej, jest mało skuteczne. W swoim artykule powołuje się na badania A. Małgorzewicz (2012: 183 i n., 2013: 88, za Iluk 2006: 198), która stwierdza, że nowicjusze czy też tłumacze, którzy nie są wystarczająco przygotowani, nieumiejętnie i bezkrytycznie wykorzystują źródła leksykograficzne, wręcz są od nich uzależnieni. B. Kielar (2007: 30, 2013: 113, za Iluk 2016: 198) wyjaśnia natomiast, na jakie niebezpieczeństwa narażony jest tłumacz nieposiadający wystarczającej wiedzy specjalistycznej: „naśladuje cechy powierzchniowe elementów tekstu wyjściowego, mechanicznie podstawiając terminy wyjęte z języka docelowego, kalkując struktury nazw lub konstrukcje składniowe” (Iluk 2016: 198). Obranie takiej strategii może skutkować niewystarczającą komunikatywnością przekładu, stwarzać niebezpieczeństwo zbytnej jego dosłowności. W tym kontekście mocniej wybrzmiewa ostatnia

z wymienionych wad słowników podana przez A. Dębskiego – zbyt mała liczba opracowań na temat korzystania ze słowników, a także do dać można by do niej budowanie – zwłaszcza u adeptów zawodu – mylnego złudzenia, że wiedza językowa zawarta w słowniku pozwoli na zniwelowanie braków własnej wiedzy specjalistycznej i stworzenie przekładu spełniającego zasadę uzyskania tego samego efektu komunikacyjnego, jaki spełnia tekst wyjściowy.

Zdanie A. Dębskiego dotyczące traktowania słowników jako podpory i instancji odwoławczej podziela także A. Matulewska (2010: 66). Według niej nie można zaprzeczyć, że słowniki stanowią główne narzędzie pracy tłumacza. Porównuje je nawet do „pamięci typu *flash*” – pamięci nieulotnej (Matulewska 2010: 66). Do wad słowników A. Matulewska zalicza fakt, że jedynie nieliczne zawierają syntagmy lub przykłady kontekstowego użycia konkretnego terminu oraz fakt, że w mało którym słowniku zawarte są informacje dotyczące orientacji ekwiwalentu. Nie zawsze wiadomo, czy dany termin jest terminem ukutym przez autorów słownika, czy został on zaczerpnięty z języka docelowego.

Wady i zalety tekstów paralelnych jako źródeł wiedzy tłumacza

Jak podaje A. D. Kubacki (2013: 145) teksty paralelne określane są w literaturze przedmiotu za pomocą różnych terminów, takich jak: teksty przeciwne, poboczne, pośrednie, bazowe, wzorce tekstowe itp. S. Göpferich jako teksty paralelne rozumie „teksty w różnych językach, z których każdy sporządzony został w języku ojczystym – najlepiej przez kompetentnego *native speaker*a, niebędące wzajemnym tłumaczeniem, jednak dotyczące tego samego tematu i będące ze sobą zgodne pod względem funkcji komunikacyjnej, tzn. należące do tego samego gatunku tekstów (ewentualnie grupy tekstów)” (2005: 184, za Kubacki 2013: 146). Teksty paralelne są źródłem wiedzy lingwistycznej i specjalistycznej. Mogą one stanowić źródło wiedzy tłumacza i służyć za teksty bazowe – pomóc mu w lepszym zrozumieniu tekstu wyjściowego, wieloznacznych informacji i właściwym dokonaniu przekładu. Ponadto umożliwiają one tłumaczowi zapoznanie się z konwencjami różnych

gatunków tekstów na poziomie makro- i mikrostruktury; stanowią oryginalne wzorce tekstowe pod względem stylistycznym, językowym i pod względem uzusu; zawierają bardziej aktualną terminologię niż słowniki oraz bardziej aktualne informacje, a pojęcia występują w nich zawsze w kontekście. Kolejnymi zaletami tekstów paralelnych jest to, że stanowią one źródło standardowych sformułowań, wyrażeń fachowych i zwrotów idiomatycznych, które mogą zostać wykorzystane w tłumaczeniu oraz zawierają dodatkowe informacje przydatne w wykonywaniu innych tłumaczeń, np. synonimy, antonimy, akronimy, definicje, konteksty i skróty. Do zalet tekstów paralelnych zaliczyć można także oszczędność czasu, która towarzyszy wyszukiwaniu za ich pomocą odpowiedniej terminologii, w porównaniu do poszukiwań prowadzonych w innych źródłach (z adnotacją, że jest to ich zaleta w przypadku poszukiwań prowadzonych przez tłumaczy posiadających pewne doświadczenie translacyjne) (Kubacki 2013: 146-149).

Jedną z trudności towarzyszących korzystaniu z tekstów paralelnych jako źródeł wiedzy jest znalezienie tekstu paralelnego odpowiedniego dla konkretnego zlecenia, zwłaszcza, jeśli tłumacz nie zna odpowiedników podstawowych terminów zawartych w tekście wyjściowym. Niezmiernie czasochłonnym procesem może okazać się dla niego wówczas wyszukanie odpowiedniego tekstu paralelnego. Ponadto trudno jest niekiedy ocenić jakość, wiarygodność i aktualność tekstów paralelnych, zwłaszcza tych wyszukanych w internecie. Trudność sprawić może także jednoznaczne odróżnienie tekstu paralelnego od tłumaczenia na język docelowy, które mogło zostać sporządzone przez osobę niedostatecznie kompetentną w tym zakresie i może zawierać błędne wzorce tekstowe. W przypadku kilku odmian języka niemieckiego (niemieckiej, austriackiej i szwajcarskiej) należy także uwzględnić ten aspekt podczas wyszukiwania tekstów paralelnych, tzn. znaleźć tekst, który będzie charakterystyczny dla danego regionu geograficznego i będzie sporządzony w określonej odmianie języka niemieckiego. Czynność ta może wymagać dużego nakładu pracy, zwłaszcza adeptów zawodu (Kubacki 2013: 151).

Wady i zalety wykorzystywania źródeł internetowych

Bez wątpienia zaletą wykorzystywania źródeł internetowych podczas tłumaczenia jest szybki i bezpłatny dostęp do różnorodnych źródeł wiedzy fachowej i językowej. Do źródeł tych zaliczyć można:

- bezpłatne słowniki ogólne i specjalistyczne (mono- i bilingwalne), np. DUDEN Online-Wörterbuch, dep.pl, de.bab.la, pons.de, Online-Wörterbuch deutsch-polnisch, polnisch-deutsch mit erweitertem Wortschatz für juristische und wirtschaftliche Begriffe für Juristen und Unternehmer, Rechtswörterbuch, słownik języka polskiego PWN;
- słowniki, które oprócz tłumaczeń terminów podają również przykłady ich użycia w równoległych korpusach tekstów o wiarygodnych źródłach pochodzenia, np. Reverso Context, Linguee, Glosbe;
- bazy skrótów i akronimów, np. Woxikon – Abkürzungen und Akronym Datenbank;
- glosariusze zawierające słownictwo specjalistyczne, np. ZIVILRECHT-Glossar – polsko-niemiecki glosariusz pojęć z zakresu prawa cywilnego, glosariusz prawniczy polsko-niemiecki oraz niemiecko-polski, glosariusze zamieszczane na blogach i stronach internetowych, np. glossyniemieckie.blogspot, glosariusz.blog, oraz Familiensache-glosariusz – scribd.com;
- serwisy i portale dla tłumaczy, fora dyskusyjne, np. Proz, FBZW – Forum Branżowego Związku Tłumaczy;
- artykuły naukowe i dokumenty prawne;
- teksty paralelne. Można je znaleźć na Portalu Orzeczeń Sądów Powszechnych, w Centralnej Bazie Orzeczeń Sądów Administracyjnych, w bazie wyroków BUNDESZAHNÄRZTEKAMMER, na stronach internetowych: Gerichtsentscheidungen Berlin-Brandenburg, Landes-rechtsprechung Baden-Württemberg, Justizportal Nordrhein-Westfalen.

Jak wspomniano we wcześniejszym podpunkcie niniejszego artykułu, korzystając z wymienionych źródeł internetowych tłumacz nie może być nieostrożny i bezkrytyczny wobec informacji w nich zawartych. Wady wybranych z wymienionych źródeł internetowych omówione zostaną w kolejnych akapitach na przykładzie użycia terminologii

i skrótów, które zawiera niemiecki wyrok sądowy wykorzystany w przeprowadzonym eksperymencie z zakresu dydaktyki przekładu specjalistycznego.

Słowniki internetowe (ogólne i specjalistyczne) bardzo często nie zawierają wyszukiwanych terminów (np. *Heiratsregister*), bądź też zawierają kilkanaście potencjalnych ekwiwalentów jednego terminu, niekiedy bez doprecyzowania dziedziny, dla której dany ekwiwalent jest charakterystyczny. Przykładowo termin *Verhandlung* tłumaczony jest w następujący sposób¹:

1. DUDEN – das Verhandeln, **Behandlung [und Entscheidung] eines Rechtsfalles vor Gericht**;
2. dep.pl – pertraktacja;
3. de.bab.la – **rozprawa**;
4. pons.de – pertraktacje, negocjacje, **rozprawa** – doprecyzowano *JUR*;
5. Wörterbuch Deutsch-Polnisch – rokowania, negocjacje, pertraktacja, negocjacja, **rozprawa sądowa**;
6. Rechtswörterbuch – negocjacje, rokowania, pertraktacje, **rozprawa**.

Również korzystanie ze słowników zawierających zestawienia korpusów tekstów, w których występuje wyszukiwany termin, może stanowić pewną trudność zwłaszcza dla adepta zawodu. Wyniki wyszukiwania w korpusach tekstów wyświetlane są zgodnie z częstotliwością występowania w tekstach danego terminu. Adept musi więc samodzielnie odnaleźć tłumaczenie terminu w odpowiednim tekście, tzn. dotyczącym tej samej dziedziny co tłumaczony przez niego tekst wyjściowy. Przykładowo termin *Tatbestand* tłumaczony jest według frekwencji występowania w korpusach tekstów (i w takiej kolejności wyświetlany) w następujący sposób:

1. Reverso Context – termin operacyjny, kawałek świata, możliwości, **stan faktyczny**;
2. Linguee – termin operacyjny, fakt;

---

¹ Prawidłowe tłumaczenie terminu oznaczono czcionką pogrubioną.

3. Glosbe – termin operacyjny, sytuacja, zdarzenie, przestępstwo, **opis stanu faktycznego**, okoliczności.

Tłumacz posiadający pewne doświadczenie tłumaczeniowe potrafi sprawniej wybrać odpowiedni ekwiwalent, w przeciwieństwie do adepta zawodu, któremu wybór poprawnego ekwiwalentu może przysporzyć wiele trudności, bądź też okazać się dla niego zupełnie niemożliwy.

Korzystając z baz akronimów i skrótów adept musi odznaczać się także dużą czujnością w wyborze odpowiednich rozwinięć skrótów niemieckich i łacińskich, przede wszystkim uwzględniać kontekst i miejsce w tekście wyjściowym, w którym występuje konkretny skrót. W innym wypadku nie będzie on w stanie wybrać prawidłowego rozwinięcia skrótu spośród kilku lub nawet kilkunastu rozwinięć podawanych w takich bazach; na przykład w bazie skrótów i akronimów (Woxikon – Abkürzungen und Akronym Datenbank) wyszukać można następujące rozwinięcia skrótu *pp.*, umiejscowionego w tekście wyjściowym – niemieckim wyroku sądowym – bezpośrednio pod nagłówkiem *stan faktyczny i uzasadnienie wyroku*, przed podaniem nazwiska sędziego:

1. paginae [lat.: »Seiten«];
2. perge, perge [lat.: »fahre fort« und so weiter];
3. praeterpropter [lat.: »ungefähr«];
4. per procura/per procurationem [lat.: »in Vollmacht«].

Uwzględnienie miejsca i kontekstu występowania skrótu pozwala dokonać odpowiedniego wyboru jego rozwinięcia. Powodzeniem może zakończyć się także próba wyszukania rozwinięcia skrótu w słownikach ogólnych, które niekiedy takowe zawierają – w tym wypadku przykładowo słownik *pons.de*.

Glosariusze specjalistyczne stanowią bez wątpienia bogate źródła terminologii i frazeologii specjalistycznej. Ich zaletą jest uporządkowanie terminologii i frazeologii specjalistycznej najczęściej występującej w danym typie tekstu. Przykładowo, pod hasłem *wyroki sądowe – rozwód* odnaleźć można terminologię i frazeologię specjalistyczną najczęściej występującą w tego typu tekstach. Zebranie terminologii i frazeologii wyroku rozwodowego w jednym miejscu pozwala zaoszczędzić tłumaczącemu znaczną ilość czasu. Do wad glosariuszy zaliczyć należy

niekiedy brak informacji o osobach, które je sporządziły – czy osoba jest tłumaczem przysięgłym, jak długą praktykę tłumaczeniową posiada. Fakt ten sprawia, że nie można bezgranicznie ufać kompetencjom autorów glosariuszy, a więc ostatecznie i ich poprawności merytorycznej. Również tłumaczenia terminologii i frazeologii proponowane w poszczególnych glosariuszach mogą różnić się od siebie. Może to stanowić dodatkowe wyzwanie dla adepta zawodu, który musi podjąć decyzję o ostatecznym sposobie tłumaczenia danego terminu. Na pewno zada on sobie niełatwe pytanie: które tłumaczenie uznać powinien za poprawne pod względem merytorycznym i zgodne z uzusem, jeśli różnice występujące między nimi są niewielkie. Przykładowo w ww. glosariuszach odnaleźć można następujące tłumaczenie terminu *Versorgungsausgleich*:

1. Wyrównanie roszczeń alimentacyjnych ([glosariusz.blog](#) – wpis z dnia 15 czerwca 2011 r.);
2. Wyrównanie ekspektatyw emerytalno-rentowych (glosyniemieckie.blogspot – wpis z dnia 19 czerwca 2013 r.);
3. Wyrównanie alimentacyjne (Familiensache-glosariusz).

Wada glosariuszy związana z nieznaną nazwą autorów, ich kompetencji, a więc i brakiem możliwości pełnego zaufania źródłom, z których się korzysta, właściwa jest także dla for tłumaczy. Ponieważ są to fora dyskusyjne, łatwiej jest jednak nawiązać bezpośredni kontakt z osobami udzielającymi się na nich, zaczerpnąć informacji na temat ich kompetencji. Fora posiadają także niezmiernie ważną zaletę, zwłaszcza dla adeptów zawodu – są miejscem, w którym adept może zasięgnąć nie tyle informacji lingwistycznych (jeżeli jest pewien kompetencji osoby, która te informacje zamieściła), co zdobyć od bardziej doświadczonych tłumaczy wiedzę o świecie, wiedzę dotyczącą podobieństw i różnic między systemami prawnymi, która pozwoli mu zrozumieć sens kryjący się za konkretnymi terminami. W przypadku wspomnianego *wyrównania ekspektatyw z tytułu zabezpieczenia emerytalno-rentowego* zrozumienie istoty tego terminu jest niezbędne do dokonania wyboru sposobu przetłumaczenia go na język docelowy.

Opis przeprowadzonego eksperymentu z zakresu dydaktyki przekładu specjalistycznego i grupy badawczej

Eksperyment przeprowadzony został wśród studentów studiów drugiego stopnia Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Ich zadanie polegało na przetłumaczeniu w grupach sześciuosobowych niemieckiego wyroku sądowego w sprawie cywilnej. Każda grupa zaopatrzona była w inne źródła pomocnicze, tzn. słowniki mono- i bilingwalne w wersjach papierowych, przygotowane teksty paralelne oraz laptopy z dostępem do internetu, z których mogła korzystać podczas tłumaczenia. Celem eksperymentu było sprawdzenie umiejętności wykorzystywania źródeł pomocniczych podczas tłumaczenia oraz zbadanie, w jakim stopniu różnicowanie możliwości korzystania z poszczególnych pomocy wpłynie na poprawność językową oraz merytoryczną tłumaczeń wykonanych przez adeptów.

Poniższa tabela przedstawia błędy popełnione w tłumaczeniach wyroku² sporządzonych z wykorzystaniem tekstów paralelnych jako źródeł wiedzy tłumacza wraz z propozycjami poprawnych rozwiązań translacyjnych.

Tabela 1. Zestawienie błędów w tłumaczeniach sporządzonych z wykorzystaniem tekstów paralelnych wraz z poprawnymi rozwiązaniami translacyjnymi.

Rodzaje błędów tłumaczeniowych z uwzględnieniem korzystania z tekstów paralelnych jako źródeł wiedzy podczas tłumaczenia	Poprawne rozwiązania translacyjne
(...) zawarte przed Urzędnikiem Stanu Cywilnego	(...) zawarte przed urzędnikiem stanu cywilnego
numer rejestru małżeństw / numer aktu małżeństwa	numer w rejestrze małżeństw
pp. – skrót pominięto	z upoważnienia
Niemiecki Związek Ubezpieczeń w Berlinie	Niemieckie Ubezpieczenie Emerytalno-Rentowe (Szczebla Federalnego) w Berlinie

² Tłumaczony przez adeptów wyrok sądowy pochodzi z książki A. D. Kubackiego.

Numer ubezpieczenia: 11 1508, Numer wydziału: 3567	Numer ubezpieczenia: 11 1508, Numer oddziału: 3567
Niemieckie Ubezpieczenie Emerytalne w Westfalii	Niemieckie Ubezpieczenie Emerytalno-Rentowe w Westfalii
<p>Ekspektatywy z tytułu zabezpieczenia emerytalno-rentowego zostaną przekazane z konta ubezpieczeniowego o numerze 11 1508 w Niemieckim Towarzystwie Świadczeń Emerytalno-Rentowych w Westfalii należącego do małżonka, na konto ubezpieczeniowe o numerze 0505 w Niemieckim Towarzystwie Świadczeń Emerytalno-Rentowych w Berlinie należące do małżonki, w wysokości 7.82 euro miesięcznie, uznając 31 marca 2009 roku za datę kończącą małżeństwo.</p> <p>Zasądza się od małżonka alimenty w kwocie po 7,82 euro miesięcznie od dnia końca małżeństwa, 31. marca 2009 z konta ubezpieczeniowego o numerze 111508, Niemiecki Związek Ubezpieczeń Emerytalnych w Berlinie, na rzecz małżonki na konto ubezpieczeniowe o numerze 110505, Niemieckie Ubezpieczenie Emerytalne w Westfalii.</p>	<p>Z konta ubezpieczeniowego współmałżonka w Niemieckim Ubezpieczeniu Emerytalno-Rentowym w Westfalii, o numerze 11 1508, na konto ubezpieczeniowe współmałżonki w Niemieckim Ubezpieczeniu Emerytalno-Rentowym Szczegła Federalnego w Berlinie przenoszone będą każdego miesiąca ekspektatywy praw emerytalno-rentowych w wysokości 7,82 euro, według stanu na dzień 31 marca 2009 r. jako dnia zakończenia małżeństwa.</p>
Zarządza się, że należna miesięczna kwota odpowiedzialnego podmiotu ustawowego ubezpieczenia emerytalnego podlega przeliczeniu w jednostce rozrachunkowej.	Ustala się, że kwota przenoszona miesięcznie, przeliczana będzie przez właściwą instytucję ustawowego ubezpieczenia emerytalno-rentowego zgodnie z punktami płacowymi (zachód).

Kolejna tabela przedstawia błędy popełnione w tłumaczeniach wyroku sporządzonych z wykorzystaniem słowników mono- i bilingwalnych w wersjach papierowych.

Tabela 2. Zestawienie błędów w tłumaczeniach sporządzonych z wykorzystaniem słowników mono- i bilingwalnych.

Rodzaje błędów tłumaczeniowych z uwzględnieniem korzystania ze słowników mono- i bilingwalnych w wersjach papierowych jako źródeł wiedzy podczas tłumaczenia
Numer rejestru ślubów
Niemieckie Ubezpieczenie Rentowe w Berlinie
Numer ubezpieczenia: 11 1508, Numer wydziału: 3567
Nie przetłumaczono fragmentu tekstu wyjściowego: Beglaubigt (Hennig) Justizbeschäftigte
Nie przetłumaczono fragmentu tekstu wyjściowego dotyczącego przeniesienia ekspektatyw praw emerytalno-rentowych.
Z konta ubezpieczeń społecznych małżonka Nr. 111508 należącego do Niemieckiego Ubezpieczenia Emerytalno-Rentowego w Westfalii, będą odciążane ekspektatywy rentowe w wysokości 7,82 euro miesięcznie, z uwzględnieniem dnia 31. marca 2009 jako rozpad małżeństwa na konto ubezpieczenia małżonki Nr. 110505 należącego do Niemieckiego Ubezpieczenia Emerytalno-Rentowego.
Zarządza się, że należna kwota miesięczna jest przeliczana na jednostki rozrachunkowe przez odpowiedzialnego przedstawiciela ustawowego Ubezpieczenia Emerytalno-Rentowego.

Tabela trzecia przedstawia błędy popełnione w tłumaczeniach wyroku sporządzonych z wykorzystaniem źródeł internetowych.

Tabela 3. Zestawienie błędów w tłumaczeniach sporządzonych z wykorzystaniem źródeł internetowych.

Rodzaje błędów tłumaczeniowych z uwzględnieniem korzystania ze źródeł internetowych jako źródeł wiedzy podczas tłumaczenia
Wydany dnia 27 sierpnia 2009 r.
Ustalono, że kwota miesięczna ekspektatyw emerytalno-rentowych jest obliczona zgodnie z punktami emerytalno-rentowymi.
Okoliczności i powody rozwodu
Z konta bankowego uczestnika postępowania nr 111508 w niemieckim zakładzie ubezpieczeń emerytalno-rentowych zostaną przeniesione na nr konta pozwanej ekspektatywy praw emerytalno-rentowych w wys. 7,82 euro miesięcznie wedle stanu z dnia 31 marca 2009 jako zakończenie małżeństwa.

Ostania tabela przedstawia zbiorcze zestawienie tłumaczeń wybranych fragmentów wyroku z uwzględnieniem rodzaju źródeł wiedzy i poprawności ich przetłumaczenia (w tabeli oznaczona znakiem „+”).

Tabela 4. Zbiorcze zestawienie poprawnych tłumaczeń wybranych fragmentów z uwzględnieniem rodzajów źródeł wiedzy.

Tłumaczony fragment wyroku	Tłumaczenie z wykorzystaniem tekstów paralelnych	Tłumaczenie z wykorzystaniem słowników mono- i bilingwalnych	Tłumaczenie z wykorzystaniem źródeł internetowych
Nr w rejestrze małżeństw	–	–	+
(...) zawarte przed urzędnikiem stanu cywilnego	–	+	+
Niemieckie Ubezpieczenie Emerytalno-Rentowe (Szczebla Federalnego) w Berlinie	–	–	+
Numer ubezpieczenia: 11 1508, Numer oddziału: 3567	–	–	+
Niemieckie Ubezpieczenie Emerytalno-Rentowe w Westfalii	–	+	+
pp.[in Vollmacht]	–	+	+
Poświadczono (Hennig) Pracownik wymiaru sprawiedliwości pełniący funkcję urzędnika sekretariatu sądu	+	–	+

Fragment dotyczący wyrównania ekspektatyw emerytalno-rentowych	–	–	–/+
Ogłoszono dnia 27 sierpnia 2009 r.	+	+	–
Stan faktyczny i uzasadnienie wyroku	+	+	–

Wyniki przeprowadzonego eksperymentu przedstawione powyżej w formach tabelarycznych pokazują, że największą poprawnością językową oraz merytoryczną odznaczają się tłumaczenia wyroku sporządzone z wykorzystaniem źródeł internetowych. Mniej poprawne są te sporządzone z wykorzystaniem słowników mono- i bilingwalnych w wersjach papierowych oraz tekstów paralelnych. Uwzględniając przekłady wykonane z wykorzystaniem wszystkich trzech źródeł wiedzy stwierdzić należy, że nie stanowią one dla adeptów zawodu wystarczającej pomocy w przekładzie, nie są gwarantem stworzenia w pełni poprawnego merytorycznie i językowo translatu, a wręcz stworzenie go bez posiadania pogłębionej wiedzy dziedzinowej okazało się w tym przypadku niemożliwe. Przykład stanowią chociażby przekłady terminu *Heiratsregister Nummer* jako *numer aktu małżeństwa*, czy fragmentu dotyczącego *ekspektatyw emerytalno-rentowych*. Mimo poprawności przekładu samego terminu adepci nie byli w stanie poprawnie przetłumaczyć szczegółowego fragmentu dotyczącego podziału praw emerytalno-rentowych. Potwierdzenie znajduje w tym miejscu założenie eksperymentu przeprowadzanego przez Ł. Iluka – konieczność posiadania wiedzy na temat utekstowienia materii prawnej w celu wykonania poprawnego tłumaczenia. Błędem wynikającym z braku odpowiedniej wiedzy dziedzinowej jest także przetłumaczenie skrótu *Abt.-Nr* przez grupy wykorzystujące teksty paralelne oraz słowniki w wersjach papierowych jako *numer wydziału* nie *oddziału* oraz *śródtytułu* *Tatbestand und Entscheidungsgründe* przez grupę korzystającą z zasobów internetowych jako *okoliczności i powody rozwodu*.

Implikacje praktyczne dla zajęć z przekładu specjalistycznego i kształcenia u adeptów zawodu umiejętności korzystania z wybranych źródeł wiedzy podczas przekładu

Wyniki przeprowadzonego eksperymentu z zakresu dydaktyki przekładu specjalistycznego uwidaczniają konieczność kształcenia u adeptów zawodu tłumacza pogłębionej wiedzy dziedzinowej, wiedzy o systemach prawnych kraju wyjściowego i docelowego. Niewątpliwą korzyścią dla adeptów zawodu byłoby wcześniejsze odbycie zajęć teoretycznych dotyczących wybranych gałęzi prawa kraju docelowego i wyjściowego. Do prawidłowego przetłumaczenia terminów prawnych wymagane jest przede wszystkim zrozumienie ich istoty. Praca nad tłumaczeniem w czasie zajęć z przekładu specjalistycznego nie powinna zatem opierać się jedynie na wyszukiwaniu odpowiedników terminów za pomocą poszczególnych źródeł wiedzy, lecz przede wszystkim na wyjaśnianiu istoty konkretnych terminów. Ważnym elementem zajęć z przekładu specjalistycznego powinno być także samodzielne opracowywanie przez adeptów glosariuszy zawierających terminologię i frazeologię specjalistyczną orzeczeń sądowych w kraju wyjściowym i docelowym. Stanowią one cenne źródła wiedzy oraz pozwalają opanować typową terminologię i frazeologię wyroków sądowych w szybszy sposób (przykładowo, stałe elementy wyroku: stan faktyczny i uzasadnienie wyroku, ogłoszono dnia).

W czasie zajęć z przekładu specjalistycznego adepci zawodu tłumacza powinni zostać zapoznani z dostępnymi rodzajami źródeł wiedzy, tj. słownikami mono- i bilingwalnymi w wersjach papierowych oraz *online*, glosariuszami specjalistycznymi *online*, forami tłumaczy, opracowaniami naukowymi poświęconymi przekładowi tekstów specjalistycznych, terminologicznymi bazami danych czy też źródłami wiarygodnych tekstów paralelnych. Ważne przy tym jest wskazanie zalet korzystania z poszczególnych źródeł wiedzy oraz niebezpieczeństw wiążących się z ich wykorzystaniem, podanie przykładów z konkretnych tłumaczeń i zaprezentowanie sposobów radzenia sobie w sytuacjach spornych. Istotnym elementem zajęć z przekładu specjalistycznego jest również samodzielne tłumaczenie przez adeptów zawodu orzeczeń sądowych z wykorzystaniem poszczególnych źródeł wiedzy, bieżące omawianie rozbieżności w informacjach zawartych w poszcze-

gólnych źródłach wiedzy, ewentualnych problemów translacyjnych, i dochodzenie do optymalnych rozwiązań na zasadzie burzy mózgów prowadzonej pod nadzorem nauczyciela przekładu.

Bibliografia

- Dębski, Antoni. 2006. Translatologia. Podstawowe problemy, stan i perspektywy badań, zainteresowania badaczy. *Rocznik Przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu* 2, <http://www.rp.umk.pl/pdf/Art2.pdf> (data dostępu 20 kwietnia 2017 r.).
- Iluk, Łukasz. 2016. Wpływ podejścia translacyjnego na efektywność i poprawność przekładu tekstu prawnego w ramach ćwiczeń tradukologicznych. *Rocznik Przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu* 11, <http://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/RP/article/view/RP.2016.011/9676> (data dostępu 5 maja 2017 r.).
- Kubacki, Artur D. 2011. *Neue Auswahl deutschsprachiger Dokumente*. Warszawa: Wydawnictwo Translegis.
- Kubacki, Artur D. 2013. Teksty paralelne jako narzędzie pomocnicze przy sporządzaniu tłumaczeń (specjalistycznych). *Comparative Legilinguistics. International Journal for Legal Communication*, vol. 13, <http://legilinguistics.amu.edu.pl/NUMERY/-Comparative%2013%202013.pdf> (data dostępu 25 kwietnia 2017 r.).
- Matulewska, Aleksandra. 2010. Teksty paralelne a ustalanie konotatów i denotatów na potrzeby przekładu polsko-angielskiego. *Comparative Legilinguistics. International Journal for Legal Communication*, vol. 3, <https://repozytorium.amu.edu.pl/handle/10593/14318> (data dostępu 2 maja 2017 r.).

Źródła internetowe

- DUDEN Online-Wörterbuch. <http://www.duden.de/woerterbuch> (data dostępu 27 kwietnia 2017 r.).
- Słownik online niemiecko-polski i polsko-niemiecki. <http://depl.pl/> (data dostępu 28 kwietnia 2017 r.).
- PONS Online-Wörterbuch. <http://de.pons.com/> (data dostępu 27 kwietnia 2017 r.).
- Online Wörterbuch für 28 Sprachen. <http://de.bab.la/> (data dostępu 27 kwietnia 2017 r.).
- Online-Wörterbuch deutsch-polnisch, polnisch-deutsch mit erweitertem Wortschatz für juristische und wirtschaftliche Begriffe für Juristen und Unternehmer. <http://www.woerterbuch-deutsch-polnisch.de/-woerterbuch/recht/glossar/7,,PL,DE,,html> (data dostępu 12 maja 2017 r.).
- Rechtswörterbuch. <http://www.polnisches-recht.eu/index.php/rechtswuerterbuche> (data dostępu 14 maja 2017 r.).
- Reverso Context. <http://context.reverso.net/t%C5%82umaczenie/> (data dostępu 16 maja 2017 r.).
- Linguee. Słownik niemiecko-polski. <http://www.linguee.pl/> (data dostępu 17 maja 2017 r.).
- Glosbe – wielojęzyczny słownik online. <https://pl.glosbe.com/> (data dostępu 27 maja 2017 r.).
- Woxikon – Abkürzungen und Akronym Datenbank. <http://abkuerzungen.woxikon.de/> (data dostępu 3 czerwca 2017 r.).
- ZIVILRECHT-GLOSSAR polsko-niemiecki glosariusz pojęć z zakresu prawa cywilnego. <https://glosa-riuszprawniczy.word-press.com/> (data dostępu 28 maja 2017 r.).
- Glosariusz prawniczy polsko-niemiecki oraz niemiecko-polski. <http://www.glosariuszprawniczy.pl/pl/glosariusz/> (data dostępu 2 czerwca 2017 r.).
- Słownik języka polskiego PWN. <http://sjp.pwn.pl/> (data dostępu 3 czerwca 2017 r.).
- Glossyniemieckie.blogspot. <http://glossyniemieckie.blogspot.com>.
- Glosariusz.blog. <http://glosariusz.blog.onet.pl>.
- Familiensache – glosariusz (scribd. com) <https://pl.scribd.com/document/149366301/Familiensache-glosa-riusz>.

- ProZ.com. <http://pol.proz.com/> (data dostępu 25 maja 2017 r.)
- Forum Branżowego Związku Tłumaczy. <https://forum.sbzt.pl/index.-php> (data dostępu 24 maja 2017 r.)
- Portal Orzeczeń Sądów Powszechnych. <https://orzeczenia.ms.gov.pl/> (data dostępu 8 czerwiec 2017 r.).
- Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych. <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/cbo/query> (data dostępu 8 czerwiec 2017 r.).
- BUNDESZAHNÄRZTEKAMMER. <https://www.bzaek.de/>. (data dostępu 8 czerwiec 2017 r.).
- Gerichtsentscheidungen Berlin-Brandenburg. <http://www.gerichtsentscheidungen.-berlin-brandenburg.de> (data dostępu 8 czerwiec 2017 r.).
- Landesrechtsprechung Baden-Württemberg. <http://www.landesrecht-bw.de> (data dostępu 8 czerwiec 2017 r.).
- Justizportal Nordrhein-Westfalen. <https://www.justiz.nrw.de/> (data dostępu 6 czerwiec 2017 r.).
- Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz. <http://www.rechtsprechung-im-internet.de/> (data dostępu 9 czerwiec 2017 r.).